
Öğretmenlerin Yaratıcılık Kavramı İle İlgili Sahip Oldukları Mitler ve Görüşler¹

Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, Ağustos, 6(2), 103-122. <http://jgedc.org>
Genç Bilge Yayıncılık Ltd. Şti. ©
<http://gençbilgeyayincilik.com>

Nuray SEVİNÇ² ve Esra KANLI³

Makale Alış: 01 Haziran 2019 **Makale Kabul:** 26 Ağustos 2019

Öz

Bu çalışmada öğretmenlerin yaratıcılık mitleri üzerine algılarını ortaya çıkartmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda, yaratıcılığa ekli / ilgili tanımlar ve etkilerini ortaya koyan alanyazın taramasından sonra hazırlanan anketle öğretmenlerin yaratıcılık mitlerine ilişkin görüşleri alınmıştır. Anketin içeriğini, araştırmacılar tarafından gruplandırılmış; günümüz yaratıcılık tartışmaları, yaratıcılık üzerine var olan inanış ve algılar oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen verilerin analizi, daha önce yapılmış bir çalışma ve bir norm grubu olmadığı için; betimleyici ve korelasyonel analizler kullanılarak yapılmıştır. Her bir anket maddesi ile ilgili, cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre katılım oranları hesaplanmıştır. Mevcut araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'nin çeşitli illerinde 2016 - 2017 öğretim yılında görev yapan / yapmış 211 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerde yaratıcılık mitlerine ilişkin genel algıya dair bulgular ve bağımsız değişkenler dikkate alındığında cinsiyet ve yaş açısından betimsel değerlendirme yapılmıştır. Yaratıcılık kavramı var olan toplumsal algı, yaygın olan mitler, doğru olmayan inanışlar ve öğretmen algıları açısından incelenmiş; ulaşılan sonuçlar dikkate alınarak çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

yaratıcılık, yaratıcılık mitleri, öğretmen görüşleri

¹ Bu çalışma 12th Annual International Technology, Education and Development Conference isimli kongrede bildiri olarak sunulmuştur.

² Nuray Sevinç, Uzm. Eğitimiçi, İstanbul, Türkiye, E-mail: nuraykurnazsevinc@gmail.com

³ Esra Kanlı, Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-mail: esrakanli@gmail.com

Teachers' Miths and Views about Creativity⁴

Journal of Gifted Education
and Creativity, August, 6(2),
103-122. <http://jgedc.org>

© Genç Bilge Publishing Ltd. Co.
<http://gençbilgeyayincilik.com>

Nuray SEVINÇ⁵ ve Esra KANLI⁶

Recieved: 01 June 2019 Accepted: 26 August 2019

Abstract

In this research, it is aimed to reveal the perceptions of teachers on creativity myths. In this context, with the questionnaire prepared after the literature review, the definitions and effects attached to creativity are explained. teachers' opinions about creativity myths were taken. The contents of the questionnaire were grouped by the researchers; today's discussions of creativity constitute the existing beliefs and perceptions of creativity. Since the analysis of the data obtained in the study is not a previous study and a norm group; descriptive and correlational analyzes. Participation rates for each survey item were calculated according to gender and age variables. The study group of current research in various provinces of Turkey 2016 - 2017 academic year working / has created 211 teachers have done. According to the results of the study, descriptive assessment was made in terms of gender and age when the findings and independent variables were taken into consideration. The concept of creativity was examined in terms of existing social perception, common myths, inaccurate beliefs and teacher perceptions; various recommendations have been presented taking into account the results reached.

Key Words:

creativity, miths of creativity, teachers' views

⁴ This study was oresented in 12th Annual International Technology, Education and Development Conference as proceedings.

⁵ Nuray Sevinç, Education Specialist, Istanbul, Turkey, E-mail: nuraykurnazsevinc@gmail.com

⁶ Esra Kanlı, Assist. Prof. Dr., Istanbul University, Special Education Department, Istanbul, Turkey, E-mail: esraakanli@gmail.com

GİRİŞ

İnsanın varoluşundan beri anlam ve değer arayışı mitleri doğurmuştur. Toplum ve kültürler belirsiz olanı, yaşadıklarını ve düşüncelerini doğrulamak; yaymak ve dünyayı açıklamak için mevcut bilgilerden faydalanamadıklarında mitler üretmişlerdir (Burkus, 2015). Mitler yalnızca nesilden nesile aktarılan hikayeler değildir aynı zamanda yaşamla da ilgilidir. Tarihsel süreç içinde çağdaş bilimsel yöntemlere ve psikolojiye zemin hazırlarken, bir yandan da bize evrimsel bir hazine bırakırlar. Mitler aynı zamanda bilimin arayış nedenlerini taşırlar. O halde her mit, açıklanmayı bekleyen potansiyel bir bilimsel veri kaynağıdır. Bilim bu anlamda, yaratıcılık mitleri ve yaratıcılık öğeleri üzerine yeni açıklamalarda bulunurken; bir yandan da yeni mitler yaratmaktadır.

Mitler

Mitler, bilinç ve bilinçdışı ile sürekli etkileşim içindedir (Saydam, 1997); geçmişten bugüne bir iletişim ve anlamlar sistemi oluştururlar. Gerçeklikle hiçbir bağlantılarının olmadığı dile getirilse de mitler, var olanla olması gerekeni ele aldıkları için toplumlarda ya da topluluklarda birleştirici gücünden dolayı, ideolojik bir söylem oluşturmuştur (Akgül, 2014). Armstrong (2005, s.11) miti, “insanoğlunun akıl çağına geldiğinde bir kenara bırakabileceği bir şey, gelişmemiş bir düşünce şekli olarak görmek yanlış olur” diye ifade etmiştir. Dolayısıyla gerek birey, gerek kültür olarak insanı anlamak için mitleri ve yaygın olan yanlış görüşleri inceleme ve araştırma ihtiyacı doğmuştur. Mitlerin evrenselliğini kanıtlamaya çalışan Rank (2016), mitleri genel fikir birliğini nedenselleştirmek yerine insan ruhunun genel özellikleri dahilinde aramanın ne kadar doğal ve mümkün olacağına dikkat çeker. Evrensel mitler haricinde “birey, özgün yaşam yolunda yürürken, kendi bireysel mitini de oluşturur” (Saydam, 1997, s.48).

Yaratıcılıkla İlgili Mitler ve Görüşler

Yaratıcılık üzerine yapılan çok çeşitli tanımlar, yaratıcılığın değerlendirilmesinde bazı sorunlara yol açmıştır. Örneğin, yaratıcılık – birey, yaratıcılık – süreç, yaratıcılık – çevre vb. ilişkilerin farklı tanımları barındırması gibi, yaratıcılığın farklı boyutları vardır. Söz konusu değişkenler ile ilgili, farklı görüşler ve de mitler ortaya çıkmıştır (Kaygın & Çetinkaya, 2015). Modern yaratıcılık tartışmaları da, geçmişten büyük ölçüde miras alınan en az altı mite dayanmaktadır (Cropley, 2016). Bu çalışmada belirlenen mitler ve görüşler ise, günümüz yaratıcılık tartışmalarına, yaratıcılık üzerine var olan inanış ve algılara dayanmaktadır ve araştırmacılar tarafından gruplandırılmıştır.

Tür ve imaj miti; ilham perilerine, yaratıcılığın tanrısal olduğuna ya da mutlaka biyolojik bir nedeni olduğuna dair düşüncelerle, yaratıcılık kavramını *farklı bir tür* olarak algılamamıza neden olmuştur (Burkus, 2015).

Özaşkın ve Bacanak'a (2016) göre, özellikle eğitim ortamlarında yaratıcılığı besleyen bir çevre oluşturabilmek, yaratıcılığa olan inancı yapısal bir zemine oturtabilmek ve kümülatif biçimde oluşan bilgiyi kavrayabilmek için; tarih boyunca yaratıcılığa yüklenen anlamları ve farklı kültürlerde yaratıcılığa nasıl bakıldığını bilmek gerekmektedir. Sak'ın (2011), yanılğı ve görüşleri incelediği araştırmasında, üstün yetenek ve zeka hakkında da sınıfsız inanış olarak ifade ettiği; *herkes yaratıcıdır* mitine benzer bir mit görülmektedir. Tüm çocukların yetenekli olduğuna dair var olan mitin olası nedeni, cinsiyet, ırk veya kültür temelinde insanlar arasındaki ayrımcılığı ortadan kaldırmayı hedefleyen 20. ve 21. yüzyıllardaki eşitlikçi düşüncenin varlığı olarak ifade edilmiştir. Bu mitin temelini her birey eşittir düşüncesi oluşturmaktadır. Kelley ve Kelley (2015, s.16) *herkes yaratıcıdır* görüşünü "gerçek şu ki, hepimizde kullanılmayı bekleyen çok büyük bir yaratıcı potansiyel var" diye ifade etmişlerdir. Ancak bu konuda bilim insanları çelişkiye düşmektedirler. Örneğin, mitler üzerine yazan Sawyer (2006) her bireyin yaratıcı olduğunu iddia etmenin bir mit olduğunu söylerken Treffinger, Isaksen ve Stead-Dorval (2006) yaratıcılığın günlük yaşamın bir parçası olduğunu, herkesin yeni ve yararlı fikirler üretebileceğini ve bu nedenle her bireyin yaratıcı olamayacağını iddia etmenin bir mit olduğunu ileri sürmektedir (akt. Sak, 2016). Simon gibi bilim insanları yaratıcılığın genel bir yetenek olduğunu ve bir alanda yaratıcı potansiyel gösteren kişinin başka alanlarda da yaratıcı potansiyele sahip olduğunu savunmuşlardır (Kanlı, 2014).

Leeming (2017) mitleri, dünyada anlamlı bir yer edinmemize yardımcı oluyorsa ve bizi olumlu etik davranışlara yönlendiriyorsa faydalı olarak nitelerken; kendi kişisel ve kültürel itibarımızda diğerlerini dışlamaya yönelik bir inanca götürüyorsa son derece tehlikeli olarak nitelemiştir. Burada tehlikeli olarak ifade edilen; dışlamaya yönelik bireysel inanç ya da evrensel bilinç olsun, yaratıcılık mitlerini de algısal olarak en büyük etkileyendir. *Her yaratıcı aykırıdır* miti böylesi bir algının söylemidir. Aynı zamanda bu algı uyumsal açıdan kolektivist toplumlardaki görüşü desteklerken; yaratıcı kişiler çılgındır, delidir gibi genel yargıya varılmasının da ifadesidir. Yaratıcılığın olumsuz psikolojik doğurgulara sahip olduğu söylemi *yaratıcılık bireyi toplumdaki soyutlar* miti ile ilintilidir.

Teolojik bir yaklaşım olan, *yaratıcılık Tanrı vergisi bir yetenektir* mitine baktığımızda, yaratıcılık kavramının tarih boyunca farklı ifadelerle açıklandığını görmekteyiz. Başlarda yaratma eyleminin Tanrıyla yahut başka bir özel güçle ilişkili olduğu varsayılıyor ve dolayısıyla insanların bu karmaşık fenomene tek başlarına sahip olamayacakları düşünülüyordur (Kanlı, 2014). Bu noktada, Doğu ve Batı arasında keskin bir fark vardır ve sosyolojik temellidir (Özaşkın & Bacanak, 2016). Örneğin;

Batı toplumlarında Tanrı'da olduğu gibi insanda da aynı yaratıcı gücün olduğu ve bunu kullanıp kullanmamanın da kişinin inisiyatifinde olduğu gibi ifadeler bulunmaktadır.

Yaratıcılığın ilahi bir armağan olduğu görüşü ise Antik Yunanlar ile başlamış ve tek kaynağın Tanrı olduğunu neredeyse tüm dinler de öne sürmüştür. Bu inanış, Orta Çağda yaratıcı fikirlerin ilahi olduğu şeklinde; uzun süre Yunan etkisinde olan Batı'da ise ilham perileri inancı ile devam etmiştir (Burkus, 2015).

Herhangi bir davranışın altında yatan bilinçdışı nedenlerin bilincine varma ya da bilinçsiz ve örtük anlatımları kavrama olarak içgörü sürecine baktığımızda *yaratıcılık bilinçdışıdır* miti ile ilintili olduğunu görüyoruz. Bu mit, yaratıcılık sürecini bilinçli değil; baskılanmış ya da örtük düşünce ve eylemler olarak görmektedir. *Yaratıcılık bilinmezdir* miti de bu anlayışın etkisiyle doğmuştur.

Medeniyetin gelişmesindeki önemi üzerinde fazlasıyla durulan yaratıcılık kavramıyla ilgili, uzlaşım net bir tanım olmaması dikkat çekicidir (Kanlı 2014). Tanımlarla ilgili var olan bu belirsizlik bizi *yaratıcılık tanımlanamaz* mitine ulaştırmaktadır; zira bu mit yaratıcılığın bilimsel olarak tanımlanamaz bir içeriğe sahip olduğu fikrinden etkilenmektedir. Tanımlanamayan, ilahi olan ya da bilinçdışı olarak görülen yaratıcılık kavramının öğretilmemesi ise, bu yaklaşımların sonucu doğan bir mit olarak değerlendirilebilir.

Süreç Miti

Süreç miti, yaratıcılığın duygusal ya da mantıksal bir süreç olduğu, bu sürecin sonunda bir ürünün ortaya konulmasının gerekliliği gibi algılar üzerine ortaya çıkmıştır; yaratıcılık sorunları çözmek demektir, ani bir içgörü olarak gelir ve yok olabilir gibi yaygın görüş ve fikirleri içermektedir.

Yaratıcılığın sanatla var olması ya da bilim ile ortaya çıkabilir algısı; alana özgü yaratıcılık yaklaşımını ve *yaratıcılığın duygusal ya da mantıksal bir süreç* olduğuna dair görüşleri doğurmuştur. Yaratıcılık dediğimizde çoğu zaman insanların aklına resim, müzik, dans gibi sanatsal disiplinler gelir ancak; yaratıcılık, insanların genellikle *sanatsal* olarak değerlendirdiği alanlardan çok daha kapsamlı ve evrenseldir. “Yaratıcılık, aniden ortaya çıkan yeni durumların ve sorunların çözümünde bireyin yeterliliğidir ” ifadesi gibi yaklaşımları incelediğimizde *yaratıcılık sorunları çözmek demektir* görüşü desteklenmektedir (Simonton, 2014; akt. Ataizi, 2016, s.20). Yaratıcılığın sorunlara çözüm bulma olarak değerlendirilmesi ise *yaratıcı sürecin sonunda ürün ortaya konulmalıdır* yaygın görüşünü doğurmaktadır.

Burkus (2015), Csikszentmihalyi, içgörü anlarının nasıl ortaya çıktığını ve zihnin içinde bunu tetikleyen ne olduğunu açıklama ihtiyacı ile yaratıcı olarak ifade edilen kişilerin düşünme süreçleri üzerine araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmalara göre beş aşamadan oluşan benzer bir sürecin varlığı belirtmiştir: hazırlanma, kuluçka, içgörü,

değerlendirme ve detaylandırma. *Yeni fikirler, ani içgörü olarak gelir* mitini açıklayıcı bir ifade kullanarak, kuluçka sürecinin etkisini vurgulamıştır. Orta çağdan bu yana, özgünlük, içgörü, yaratıcı deha ve duygusallığın özneliği son derecede değerlidir ve hala etkileri görülen bu inanç, çağdaş bilimsel yöntemlerle yer / yön değiştirmiştir. Diğer bir süreç miti olan, yeni fikirlerin oluşumunu ve düşünme süreçlerini etkileyen *yaratıcılık yok olabilir* yaygın görüşüdür.

İlişki Miti

Batey & Furnham (2006), Yaratıcılık, zeka ve yetenek gibi kavramların tanımlanmasında algı karmaşası olduğunu ve yaratıcı düşünce ile zeka arasındaki ilişkiyi bilim insanlarının 50 yılı aşkın süredir artan bir ilgi ile incelediklerini ifade etmiştir.

Yaratıcılık ile zekanın aynı şeyler olduğu ya da bireyin yaratıcı olabilmesi için zeki olması gerektiği düşüncesi; *yaratıcılık ve zeka* üzerine yanlış fikirleri yaratmaktadır. Bu ilişki üzerine yapılan vaka incelemesi araştırma sonuçları, Terman'ın 1917 yıllarındaki zekanın ölçümü üzerine olan çalışmalarını desteklemiştir (Andreasen, 2013). Elde edilen sonuçlar Eşik teorisine bağlı olarak değerlendirilmiştir ve belli bir eşikten sonra yaratıcılık ve zekanın bağdaşık olmadığı ifade edilmiştir. Birçok araştırmacı yaratıcılığın hangi ölçüde üstün zeka gerektirdiğiyle ilgilenmiştir ki; bu gelenek Galton'un 1869, Terman'ın da 1925 yıllarındaki öncü çalışmalarına dayanır. Standart IQ testlerindeki performansı entelektüel kapasite ölçüsü olarak kullanan erken araştırmalarda, yaratıcılığın meydana çıkabilmesinde belli bir zeka derecesi eşliğine ihtiyaç duyulduğu; ancak bu eşğin ötesinde zekanın yaratıcı davranış ile minimal bir ilişkisinin olduğu gösterilmiştir (Simonton, 2000). İlişkisel mitlere baktığımızda, bazı araştırmalar biyolojik bir neden arayışıyla yaratıcılığın kalıtsal olduğunu öne sürmektedir (Burkus, 2015). Beyin yapısındaki farklılıkları ve farklı çalışma sistemini inceleyen araştırmalar da *yaratıcılığa genetiğin etkisi vardır* düşüncesini güçlendirmektedir.

Toplumların yapılarındaki davranışsal farklılıklar hem bireylerin yaşamlarını, hem de ülkelerin sosyal ve kültürel düzeylerini etkilemektedir. Yaratıcılık bu noktada birey, süreç ve ürün açısından çevre faktörüne ilişiktir. Birçok araştırma, yaratıcı işlevsellik için bazı *kişilik özelliklerinin* önemini desteklemiştir (Lubart, 1994; Sternberg & Lubart, 1991, 1995; akt. Sternberg, 2006). Yaratıcılığın potansiyel olarak değerlendirildiği, öncelikle bireysel düzeyde iken süreç içinde toplumsal düzeyde yaratıcı olunacağı gibi görüşler de vardır. Birey, kendi yaratıcılığının ardından toplumsal sorun çözme eylemi ile kendini gerçekleştirir; yalnızca bireysel yaratıcılık kabul görmemektedir. Bireyci toplumlarda, bireysel özgürlük ve bunun bir sonucu olarak her bir kişinin yaratıcı olabilmesi önemliyken, kolektivist toplumlarda bireysel yaratıcılık istenmeyen bir durumdur. Sadece topluluğun çıkarlarına, gereksinimlerine uygun bir yaratıcılık istendik bir durumdur. Toplumsal etki yaratmayan potansiyel,

yaratıcı olarak kabul edilemez çünkü yaratıcılık toplum tarafından verilen bir değer olarak görülmektedir. Bu görüşler *ancak çevrenin onayladığı kişi ya da fikirler yaratıcıdır* fikrinin nedenlerini açıklamaktadır.

Sanatta ve sanatsal yaratı süreçlerinde, özgün ifade dili kullanabilmek için yaratıcı olmanın gerekliliği üzerine var olan algılar, *sanatçı olmak için yaratıcı olmak gerekir* düşüncesini; ürünün ulaşılabilirliği ve görünürlüğü açısından da *yaratıcılık, sanatta bilimden daha fazla gereklidir* gibi görüşleri doğurmuştur. Robinson (2017) sanat ve bilimin, eğitimde zıt kutuplar varsayıldığı, bilimin gerçekler, doğrular ve nesnellik üzerine; sanatın, hisler, yaratıcılık ve öznellik üzerine var olduğu gibi görüşlerden söz etmiştir. Hayal gücü ve yaratıcılık için, sanatın olduğu kadar bilimin de bir parçasıdır şeklinde kendi görüşlerini de belirtmiştir. Aynı görüşü destekleyen Cropley (2016), evrensel estetiğin varlığını savunmuş, yaptıkları araştırmalarda da yaratıcılığın sanat ve mühendislik gibi çok çeşitli içerik alanlarında uygulanabilir olduğunu açıklamıştır.

Toplumun, kabul gören, farklı ifade yollarını kullanan ve üreten bireyleri sanatçı olarak ifade etmesi; bir yandan değer katarken, bir yandan da başka mitler yaratmıştır. Kişi, yaratıcı düşünebilmesi için gerekli olan tüm içsel kaynaklara sahip olabilir; ancak (örneğin bu fikirleri önerebileceği bir forum gibi) bazı çevresel destekler olmaksızın, kişinin içindeki yaratıcılığın açığa çıkması asla mümkün olmayabilir (Sternberg, 2006). Sternberg' in bu ifadesi *yaratıcılık için uygun ortam gerekir* görüşünü desteklemektedir. Araştırmalara göre, bir bireyin içinde hareket ettiği çevre, yaratıcı ifadeyi olumlu veya olumsuz bir şekilde etkileyebilir (Burkus, 2015). Plato, toplumun yaratıcı bireylere ihtiyaç duyduğundan bahsetmiş ve bu kişilerin gelişimini desteklemek için de yollar önermiştir (Cropley, 1999; akt. Kanlı, 2014). *Yaratıcılık eğitim ile geliştirilebilir* görüşünü *yaratıcılıkla ilişkili süreçler öğrenilebilir* şeklinde ifade etmiştir (Burkus, 2015, s.9). Ancak yaratıcılık geliştirme eğitim stratejilerinin, yaratıcılık anlayışındaki gelişmelere ayak uyduramadığı belirtilmiştir (Plucker, Beghetto & Dow, 2004), ki bu da *yaratıcılık, yaratıcı kişiler tarafından öğretilebilir* gibi algıları güçlendirir. Ayrıca Sternberg, öğretmenler ve okullar için hesap verebilirlik alanlarının dar olmasının, öğrenme ve problem çözme için yaratıcı yaklaşımların değerini azaltmakta olduğunu ifade etmiştir (Sternberg, 2016; akt. Mullet, Willerson, Lamb & Kettler, 2016).

Araştırmanın Amacı

Öğretmenler yaratıcılığın önemli olduğuna inanırlar, ancak yaratıcılık algıları ile gerçek sınıf uygulamalarına yönelik sözlü destekleri arasında bir *yaratıcılık boşluğu* vardır (Mullet, Willerson, Lamb & Kettler, 2016). Aynı şekilde öğretmenler sınıflarında yaratıcılığı geliştirmek isteyebilirler ancak yaratıcılık algıları doğru veya yanlış ya da yönlendirilmiş olabilir. Yaratıcılık üzerine yapılmış çalışmaların incelenmesi, *yaratıcılık* kelimesine ekli anlamların incelenmesi ve temel alınan metodolojik varsayımların tartışılmasıyla (Odena & Welch, 2012); öğretmenlerin

yaratıcılık konusundaki düşüncelerini öğrenebilir, algılarını açığa çıkarabiliriz. Çünkü bilinç ve bilinçaltı süreçlere açıklık getirmek, yaratıcılık için önemlidir (Craft, 2001).

Skiba, Tan, Sternberg & Grigorenko (2010), geleneksel öğretim yöntemlerine öncelik veren eğitim sistemlerinde; öğretmenlerin yaratıcılık algılarını anlamanın, yaratıcılık pedagojisini geliştirmeye yönelik girişimlerden daha öncelikli olması gerektiğini belirtmiştir. Öğretmen algılarının doğru anlaşılması, yaratıcılığın okullarda varlığı ve gelişimi konusunda oldukça önemli bir ihtiyaçtır. Gelecek için yapılan araştırmalar; yaratıcılık konusundaki öğretmen algılarını derinlemesine anlamaya çalışan (sınıf şartları, öğretmenlerin eğitim ve öğretim geçmişleri ve eğitimde yaratıcılığın genel söylemine ilişkin olarak) niteliksel araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu bağlamda mevcut çalışmanın amacı öğretmenlerin yaratıcılık ile ilgili sahip olduğu mit ve görüşlerin incelenmesidir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Betimsel araştırma yöntemine dayalı olarak gerçekleştirilen mevcut araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 öğretim yılında Türkiye'nin farklı illerinde; okul öncesi, ilköğretim, ortaokul, lise, fen lisesi, üniversite, özel eğitim, bilim ve sanat merkezleri, mesleki eğitim merkezi, milli eğitim müdürlüğü, ar-ge, sivil toplum kuruluşları, gençlik ve spor bakanlığı ile yetişkin eğitiminde görev yapan ve de görevinden ayrılmış emekli öğretmenler teşkil etmektedir. Uygulama sonucu elde edilen verilere göre ankete 33 farklı ilden; 144'ü kadın, 67'si erkek, toplam 211 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin yaş dağılımlarına bakıldığında; 22 – 30 yaş arası 38 kişi, 31 – 40 yaş arası 103 kişi, 41 – 50 yaş arası 56 kişi, 51 – 60 yaş arası 12 kişi ve 60 üstü 2 kişi olduğu görülmektedir. Katılımcıların demografik verilerinin heterojen olması, yaş ve cinsiyet üzerine de analiz yapılmasına olanak sağlamıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğretmenlerin yaratıcılık mitlerine ilişkin görüşlerinin alınması amacıyla bir anket kullanılmıştır. Anket, yaratıcılığa ekli / ilgili tanımlar ve etkilerini ortaya koyan alanyazın taraması sonrasında geliştirilmiştir. Taranan alanyazın doğrultusundaki bulgular dikkate alınarak toplam 33 maddelik anket oluşturulmuştur. Uzman görüşüne sunulan ilk form 6 farklı alt başlıktan oluşmaktadır. Üç farklı uzmandan alınan öneriler ve araştırmacıların tekrar değerlendirmeleri sonucunda anket formu revize edilmiş ve 3 alt başlık: Tür miti ve İmaj miti (8 madde); Süreç miti (6 madde); İlişki miti (9 madde) altında toplam 23 madde ile çalışma yürütülmüştür. Ankette her madde için “Katılıyorum” “Katılmıyorum” şeklinde ikili derecelendirme kullanılmıştır. Türkiye genelindeki öğretmenlere anket posta ve paylaşım yolu ile ulaştırılmıştır.

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular nicel analiz yöntemleri kullanılarak incelenmiş ve aşağıda sunulan sonuçlara ulaşılmıştır. Daha önce yapılmış bir çalışma ve bir norm grubu olmadığı için verileri analiz etmek için betimleyici ve korelasyonel analizler kullanılmıştır. Her bir anket maddesi ile ilgili cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre katılım oranları hesaplanmıştır. Araştırma verileri arasında var olan korelasyonları incelemek için ise parametrik olmayan korelasyonlar (Spearman rho) hesaplanmıştır. Anket maddeleri katılımcılara karışık olarak sunulmuştur fakat araştırmacıların yerleşimlerine göre gruplandırması ve katılımcıların anket maddelerine genel katılım oranları aşağıdaki gibidir.

Tablo 1.

Anket Maddelerinin Başlıklara Göre Dağılımı Ve Genel Katılım Oranları (Sevinç & Kanlı, 2018)

Tür ve İmaj Miti		Süreç Miti		İlişki Miti	
Madde	Katılma oranı	Madde	Katılma oranı	Madde	Katılma oranı
Yaratıcılık Tanrı vergisi bir yetenektir.	%49.3	Yaratıcılık duygusal bir süreçtir.	%69.7	Yaratıcılığa genetiğin etkisi vardır.	%66.4
Herkes yaratıcıdır.	%56.9	Yaratıcılık mantıksal bir süreçtir.	%60.7	Yaratıcılık sanatta bilimden daha fazla gereklidir.	%35.5
Yaratıcılık bir bilinmezdir.	%49.3	Yaratıcı sürecin sonunda ürün ortaya konulmalıdır.	%49.8	Sanatçı olmak için yaratıcı olmak gerekir.	%71.1
Yaratıcılık tanımlanamaz.	%39.8	Yaratıcılık sorunları çözmek demektir.	%63.5	Kişinin yaratıcı olması için belirli bir zeka düzeyinin olması gerekir.	%41.1
Yaratıcılık bilinçdışıdır.	%27.5	Yeni fikirler ani içgörü olarak gelir.	%78.2	Yaratıcılık ve zeka birbirinden tamamen farklı kavramdır.	%55.0

Her yaratıcı aykırıdır.	%34.6	Yaratıcılık yok olabilir.	%60.7	Yaratıcılık için uygun ortam gerekir.	%52.6
Yaratıcılık bireyi toplumdaki soyutlar.	%11.4			Ancak çevrenin onayladığı kişi ya da fikirler yaratıcıdır.	%3.8
Yaratıcılık öğretilmez.	%29.9			Yaratıcılık eğitim ile geliştirilebilir.	%90
				Yaratıcılık, yaratıcı kişiler tarafından öğretilir.	%55.9

Katılımcıların anket maddelerine verdikleri cevaplar üzerinden katılım oranları incelendiğinde yaratıcılığın açıklanamaz bir olgu olduğuna ilişkin fikirler ifade eden yaratıcılık bir bilinmezdir (%49.3), yaratıcılık tanımlamaz (%39.8) ve yaratıcılık bilinçdışıdır (%27.5) mitlerine sahip oldukları görülmektedir. Tanımlanamayan bir şeyi bilimsel olarak açıklamaya çalışmak ve üzerinde bilimsel bir metodoloji kurmak mümkün değildir, bu nedenle bu mitler yaratıcılığın bir bilim dalı olarak çalışılması önünde engel teşkil etmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası (%56.9) herkesin yaratıcı olduğunu düşünmektedir. Bu anlamda bu mitin çalışma grubundaki öğretmenler için güçlü bir şekilde desteklendiği söylenebilir. Yaratıcılığın öğretilmeyeceği miti ise çalışma grubunda (%29.9) oranında bir kabul görmüştür. Baskın bir mit olmasa da çalışma grubundaki öğretmenlerin bir kısmı tarafından taşınmaktadır. Yaratıcı kişilerin aykırı olduğu (%34.6) ve yaratıcılığın bireyi toplumdaki soyutlaması üzerine sunulan görüşler (%11.4) düşük bir yüzdeye sahiptir.

Bu veriler, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun “yaratıcı kişilerin özellikleri ve yaratıcılık süreçlerinde toplumsal algı” üzerine olumsuz görüş taşımadıklarını göstermektedir. Yaratıcılığın Tanrı vergisi bir yetenek olduğunu düşünen (%49.3) katılımcıların yaratıcılığın ilahi bir güç tarafından bahşedildiğini savunması, herkesin yaratıcı olduğu miti ile çelişmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu yaratıcılığı duygusal bir süreç (%69.7) olarak; yarısından fazlası ise mantıksal bir süreç (%60.7) olarak gördüğünü ifade etmiştir. Bu anlamda katılımcıların yaratıcı düşünmede her iki sürecinde yer aldığını düşündükleri söylenebilir. Katılımcıların %60.7’si yaratıcılığın yok olabileceği görüşünü, %78.2’si ise yeni fikirlerin içgörü ile geldiği görüşünü taşımaktadırlar.

Katılımcıların çoğu (%63.5) yaratıcılık sorunları çözmektir diyerek yaratıcılık sürecini, problem ya da sorunlara yönelik çözüm bulma olarak algıladıklarını göstermektedir. Bu veri diğer bir görüş olan yaratıcı sürecin sonunda ürün ortaya konulmalıdır (%49.8) görüşünü de desteklemektedir. Öğretmenlerin bilimsel yaratıcılık süreci hakkındaki yaklaşımlarını, yaratıcılık sanatta bilimden daha fazla gereklidir (%35.5) maddesindeki katılımlarında görmekteyiz.

Sanatçı olmak için yaratıcı olmak gerekir görüşü (%71.1) oranında katılıma sahiptir. Çevrenin onayladığı kişi ya da fikirlerin yaratıcı olduğu görüşüne katılan sayısı ise (%3.8), toplum ya da çevre onaylamasa da yaratıcı olunabilir sonucunu vermektedir. Yaratıcılık ve zeka birbirinden tamamen farklı iki kavramdır (%55.0) ve kişinin yaratıcı olması için belirli bir zeka düzeyinin olması gerekir (%41.1) maddelerine verilen cevap oranları, bilimsel referanslar olmadan öğretmen algısında kavramsal bir kararsızlık olduğunu göstermektedir. Yaratıcılığa genetiğin etkisi vardır (%66.4) miti bireyin yaratıcılık potansiyelinin; kalıtsal olarak aktarılan kodlarla ilişkili olduğu ve belki de gelişime açık olmadığı düşünülüyor bilgisini vermektedir. Her ne kadar çalışma grubunda genetiğin yaratıcılığa etki ettiği fikrine katılım yüksek sayılabilecek bir düzeyde olsa da, katılımcıların %52.6'sı yaratıcılığın ortaya çıkması için uygun ortam gerektiğini düşünmektedirler. Bir anlamda yaratıcılıkla ilgili genetik ve çevre etkisinin her ikisinin de önemli olduğu görüşü destekleniyor denilebilir.

Katılımcı cevaplarından en büyük yüzdeye sahip olan, yaratıcılık eğitim ile geliştirilebilir (%90) maddesidir. Öğretmenlerin, eğitim ile yaratıcılık sürecinin geliştirilebilir olduğuna dair görüşleri, yaratıcılık algıları ve Tür / İmaj mitinde incelediğimiz yaratıcılık öğretilemez mitinin (%29.9) sahip olduğu yüzde ile bu görüş desteklemektedir. Katılımcıların %55.9'u ise yaratıcılığın yaratıcı kişiler tarafından öğretilebileceği fikrini savunmaktadır ki; bu veriyle çalışma grubundaki öğretmenlerin yaratıcılık eğitimine ilişkin yeterli bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir.

Tablo 2.

Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre Anket Maddelerine Katılma Oranları (Sevinç & Kanlı, 2018)

Anket maddeleri	Erkek %	Kadın %
1. Yaratıcılık bir bilinmezdir.	38.8	54.2
2. Her yaratıcı aykırıdır.	34.3	34.7
3. Yaratıcılık duygusal bir süreçtir.	62.7	72.9
4. Yaratıcılık için uygun ortam gerekir.	61.2	48.6
5. Yaratıcılık eğitim ile geliştirilebilir.	94.0	88.2
6. Yaratıcılık mantıksal bir süreçtir.	68.7	56.9
7. Yaratıcılık, sanatta bilimden daha fazla gereklidir.	41.8	32.6
8. Yaratıcı sürecin sonunda ürün ortaya konulmalıdır.	49.3	50.0

9. Yaratıcılığa genetiğin etkisi vardır.	65.7	66.7
10. Sanatçı olmak için yaratıcı olmak gerekir.	67.2	72.9
11. Yaratıcılık sorunları çözmek demektir.	61.2	64.6
12. Yaratıcılık yok olabilir.	53.7	63.9
13. Yaratıcılık, yaratıcı kişiler tarafından öğretilir.	61.2	53.5
14. Yeni fikirler, ani içgörüsü olarak gelir.	68.7	82.6
15. Yaratıcılık Tanrı vergisi bir yetenektir.	49.3	49.3
16. Kişinin yaratıcı olması için, belirli bir zeka düzeyinin olması gerekir.	56.7	34.0
17. Yaratıcılık, bireyi toplumdan soyutlar.	11.9	11.1
18. Yaratıcılık tanımlanamaz.	38.8	40.3
19. “Yaratıcılık” ve “Zeka” birbirinden tamamen farklı iki kavramdır.	47.8	58.3
20. Ancak çevrenin onayladığı kişi ya da fikirler yaratıcıdır.	4.5	3.5
21. Herkes yaratıcıdır.	62.7	54.2
22. Yaratıcılık bilinç dışıdır.	23.9	29.2
23. Yaratıcılık öğretilmez.	29.9	29.9

Tablo 3.

Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Anket Maddelerine Katılma Oranları (Sevinç & Kamlı, 2018)

Anket maddeleri	22-30 %	31-40 %	41 ve üstü %
1. Yaratıcılık bir bilinmezdir.	60.5	49.5	42.9
2. Her yaratıcı aykırıdır.	34.2	33.0	37.1
3. Yaratıcılık duygusal bir süreçtir.	73.7	68.9	68.6
4. Yaratıcılık için uygun ortam gerekir.	50.0	61.2	41.4
5. Yaratıcılık eğitim ile geliştirilebilir.	94.7	90.3	87.1
6. Yaratıcılık mantıksal bir süreçtir.	57.9	66.0	54.3
7. Yaratıcılık, sanatta bilimden daha fazla gereklidir.	44.7	37.9	27.1
8. Yaratıcı sürecin sonunda ürün ortaya konulmalıdır.	42.1	45.6	60.0
9. Yaratıcılığa genetiğin etkisi vardır.	71.1	64.1	67.1
10. Sanatçı olmak için yaratıcı olmak gerekir.	73.7	72.8	67.1
11. Yaratıcılık sorunları çözmek demektir.	50.0	66.0	67.1

12. Yaratıcılık yok olabilir.	57.9	60.2	62.9
13. Yaratıcılık, yaratıcı kişiler tarafından öğretilir.	52.6	54.4	60.0
14. Yeni fikirler, ani içgörü olarak gelir.	73.7	76.7	82.9
15. Yaratıcılık Tanrı vergisi bir yetenektir.	39.5	55.3	45.7
16. Kişinin yaratıcı olması için, belirli bir zeka düzeyinin olması gerekir.	50.0	40.8	37.1
17. Yaratıcılık, bireyi toplumdaki soyutlar.	7.9	14.6	8.6
18. Yaratıcılık tanımlanamaz.	52.6	35.9	38.6
19. “Yaratıcılık” ve “Zeka” birbirinden tamamen farklı iki kavramdır.	44.7	50.5	67.1
20. Ancak çevrenin onayladığı kişi ya da fikirler yaratıcıdır.	2.6	1.9	7.1
21. Herkes yaratıcıdır.	47.4	56.3	62.9
22. Yaratıcılık bilinç dışıdır.	47.4	24.3	21.4
23. Yaratıcılık öğretilmez.	31.6	26.2	34.3

D	C	Yas	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17			
Yas	.098																					
1	-.143*	.117																				
2	-.004	-.029	.279**																			
3	-.104	.032	.176*	.155*																		
4	.117	.103	-.146*	-.480	-.027																	
5	.091	.085	.	-.124	-.013	.033																
6	.112	.054	-.118	-.047	-.046	.188**	.186**															
7	.089	.134	.119	.188**	.167*	.070	-.018	-.091														
8	-.007	-.140*	.024	.193**	-.003	.052	-.017	.025	.152*													
9	-.010	.014	.020	-.051	.010	.188**	-.002	.084	.089	.127												
10	-.059	.058	.106	.046	.080	.023	-.037	-.021	.124	.175*	.099											
11	-.033	-.103	-.040	.034	-.050	.069	.274**	.034	.028	.144*	.044	.211**										
12	-.97	-.036	.134	-.067	-.109	.071	-.138*	.047	-.071	-.072	-.019	.043	-.066									
13	.072	-.057	-.099	-.117	-.004	.056	.119	.067	-.019	.196**	.095	.087	.180**	.008								
14	-.158*	-.083	.291**	.167*	-.024	.097	-.137*	-.049	.152*	.181**	.134	.043	.053	-.120	.155*							
15	.000	-.008	.261**	.200**	.217**	.062	.	.115	.278**	.213**	.241**	.148*	.078	-.041	-.060	.314**						
16	.215**	.083	.022	.140*	-.097	.178**	.086	.201**	.062	.302**	.209**	.109	.135	.064	.123	-.024	.041					
17	.012	.020	.035	.147*	.042	-.049	-.030	-.017	.046	-.028	.066	.130	.055	.075	.017	.081	.065	.094				
18	-.014	.073	.244**	.141*	.052	-.042	-.118	-.098	.084	.004	.005	.027	-.027	.001	-.039	.125	.205**	-.071	.197**			
19	-.099	-.172*	.149*	-.003	.045	-.020	-.078	-.027	.075	-.052	-.080	-.010	-.103	.051	.118	.030	.016	.	-.248**	-.096	.000	
20	.025	-.104	.003	-.040	.023	.139*	-.017	-.043	.060	.001	.089	.072	-.107	.058	.026	.105	.052	.086	.163*	.000		
21	.080	-.106	-.041	-.010	-.013	-.079	.062	-.055	.	.	.	-.133	.016	.004	-.060	-.112	.	-.126	-.110	-.000		
22	-.055	.171*	.242**	.155*	.106	-.032	-.114	-.113	.164*	-.082	.057	.065	-.151*	.018	-.031	.145*	.051	-.020	.080	.000		
23	.000	-.041	.268**	.244**	-.088	-.086	.	-.047	.165*	.096	.092	-.018	-.172*	-.026	.	.194**	.310**	.043	.092	.000		
							-.267**								-.297**							

Tablo 2 incelendiğinde tür ve imaj miti altında bulunan maddelerin bazılarının kadın ve erkek katılımcılar arasındaki görüş farklılıkları dikkat çekmektedir. Kadın katılımcılar %54.2 oranında yaratıcılığın bir bilinmez olduğunu düşünürken erkek katılımcılar için bu oran %38.8'dir ($r = -.143, p < .05$). Erkek katılımcılar ise %62.7 oranla herkesin yaratıcı olduğunu düşünürken, kadın katılımcılar bu ifadeye %54.2 oranında katılmışlardır. Tür ve imaj miti altındaki diğer maddelerde katılımcıların görüşleri birbirine yakındır. Süreç miti altında cinsiyete göre dikkat çeken farklılıklar yaratıcılığın duygusal bir süreç olması (kadın %72.9, erkek %62.7); yaratıcılığın mantıksal bir süreç olması (kadın %56.9; erkek %68.7), yaratıcılığın yok olabilmesi (kadın %63.9; erkek %53.7) ve yaratıcılığın ani bir içgörü olarak gelmesi (kadın %82.6; erkek %68.7; $r = -.158, p < .05$) maddelerinde görülmektedir. Bu sonuçlardan hareketle kadın katılımcıların, yaratıcılığın duygusal ve duyuşsal bileşenlere daha fazla sahip olduğunu düşündükleri söylenebilir. İlişki mitine ait maddeler incelendiğinde ise erkekler yaratıcılığın uygun ortam gerektirdiğini kadınlardan daha fazla düşünmektedirler (sırasıyla % 61.2; %48.6). Yaratıcılığın sanatta bilimden daha gerekli olduğu fikrine erkekler %41.8 oranında katılırken kadınlarda bu oran %32.6'dır. Erkeklerin %61.2'si yaratıcılığın yaratıcı bir kişi tarafından öğretilebileceğini düşünürken, kadınlarda bu oran 53.5'tir. Benzer şekilde erkeklerin %56.7'si kişinin yaratıcı olmak için belirli bir zeka düzeyine sahip olması gerektiğini düşünmektedir ($r = .215, p < .01$). Bu anlamda erkek katılımcılar, yaratıcılığın zeka ve çevre tarafından şekillendirilip etkilendiğini, kadın katılımcılara oranlara daha fazla onaylamaktadırlar. Sonuçlar yaratıcılığın belirli mitler ve inançlarda cinsiyet değişkeninden etkilendiğini göstermektedir. Bu noktada, bulgularda önemli olan sonuçlardan bir diğeri, yaratıcılığın bireyi toplumdan soyutladığı ve yaratıcılığın eğitim ile geliştirilebileceği konusunda katılımcıların çoğunluğunun var olan mitlerden etkilenmemiş olmalarıdır. Yaratıcılığı modellemek ve öğretmek eğitim ortamlarında öğretmenlerin görevleri arasındadır bu nedenle yaratıcılıkla ilgili baskın olumsuz mitler ve görüşlere sahip olmamaları önemlidir. Fakat katılımcıların büyük çoğunluğu (erkek %94.0, kadın %88.2) yaratıcılığın eğitim ile geliştirilebileceği fikrine katılırken her iki grubun da %29.9'unun yaratıcılık öğretilemez mitine katılması çelişkili bir durum ortaya koymaktadır.

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin yaratıcılıkla ilgili mit ve fikirlerinin bazılarının yaş değişkeninden etkilenmiş olabileceği görülmektedir. Buna göre 22-30 yaş aralığındaki öğretmenlerin çoğunluğu yaratıcılığın bilinmez olduğunu düşünürken bu oran diğer gruplarda görece daha düşüktür. Fakat genel olarak bakıldığında her üç grupta da %42'nin üzerinde bir katılım vardır ki bu durum yaratıcılığın bilimsel olarak çalışılması konusunda bir önyargı olarak görülebilir. Benzer şekilde en genç olan öğretmen grubu yaratıcılığın sanatta bilimden daha gerekli olduğunu, kişinin yaratıcı olmak için belirli bir zeka düzeyine sahip olması

gerektiğini, yaratıcılığın tanımlamadığını ve yaratıcılığın bilinçdışı olduğu ($r = .171$, $p < .05$) fikirlerine diğer gruplardan daha yüksek bir yüzdeyle katılmaktadır. Yaratıcılık için uygun ortam gerekir görüşü ile ilgili 31-40 ve 41 ve üstü yaş grupları arasında önemli bir fark vardır, buna göre ilk grup ortamın yaratıcılık için gerekli olduğunu savunmaktadır.

Yaratıcılığın Tanrı vergisi bir yetenek olduğunu düşünen öğretmenlerin sayısı 31-40 yaş grubunda daha fazlayken; 41 ve üzerinde yaşa sahip olan öğretmenler ise yaratıcı sürecin sonunda bir ürün ortaya konulması gerektiği ($r = -.140$, $p < .05$) ve yaratıcılık ve zekanın birbirinden tamamen farklı iki kavram olduğu ($r = -.172$, $p < .05$) görüşlerine daha fazla katılmaktadırlar.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Craft (2001), yaratıcılığın çok uzun bir tarihe sahip olmasına rağmen, sistematik bir çalışmanın geçen yüzyılın başında başladığını; 20. yüzyılın ilk yıllarının metodolojik yaklaşımlar nedeniyle felsefi spekülasyonlar içerdiğini; sonrasında yaratıcılığın ampirik araştırmalara doğru bir hareket gördüğünü belirtmiştir. Buradan da anlaşılacağı gibi yaratıcılık üzerine yapılan tanımlar değişkenlik göstermektedir (Barron & Harrington, 1981). Bu değişkenlik ise yaratıcılıkta tanımlamaz mitini doğurmakta ve zamansal olarak da doğrulamaktadır.

Günümüzde eğitim alanlarında yaratıcılığa olan ilgi artmış, gelişimi ise eğitim talebi olarak görülmeye başlanmıştır (Mullet, Willerson, Lamb & Kettler, 2016). Bu noktada yaratıcılık ve çevre ilişkisini incelediğimizde, eğitim alanlarındaki bu farkındalık ve gelişim umut vericidir. Burada önemli olan yaratıcılığın gelişimi için, var olan kültürel yapıyı ve algıları açığa çıkartmaktır. Bu açıdan köşe taşları olarak adlandırılan öğretmenler ve öğretmenlerin görüşleri, yaratıcılık algısında önemli bir rol oynamaktadır (Karabey & Yürümezoğlu, 2015).

İnanç ve mitler zamansal olarak evrilseler de, birbirine ilişiktirler. Yaratıcılık doğuştandır, genetikdir ya da Tanrısaldır gibi mitlerin varlığı; yaratıcılığın öğretilemeyeceği ve herkesin yaratıcı olamayacağı gibi yaygın ve yanlış görüşleri doğurmaktadır. Belirtilmiş olan maddelerin tümü mit olmasa da, baskın olan algı ve görüşlerin ifadesidir. Bu ifadeler mitleri destekleyen süreç ve ilişkileri barındırdığı için öğretmenlerin görüşüne sunulmuştur. Öğretmen görüşleri, yaratıcılık üzerine kapsamlı bir eğitim ihtiyacının somut göstergeleri niteliğindedir.

Araştırmadan elde edilen verilere dayanarak öğretmenlerin yaratıcılık konusunda farklı tanımlamalara sahip olduklarını ve bazı mitleri taşıdıklarını söyleyebiliriz. Mullet, Willerson, Lamb & Kettler (2016), yaptıkları araştırmalarında, öğretmenlerin yaratıcılığı değerlendirebilmelerine karşın; yaratıcılık kavramlarını, araştırmayla öğrenmediklerini ortaya koymuştur. Öğretmenler, sınıflarında yaratıcılığı geliştirmek

veya öğrencilerini teşvik etmek için hazırlıksız hissetmektedirler. Bazı öğretmenler yaratıcılığı sanat ve oyalanma olarak ifade etmekte, bazı öğretmenler ise davranış problemi olarak görmektedirler. Yaratıcılığın olumsuz veya yanlış algılanışı, öğretmenlerin öğrencilerde yaratıcı potansiyel geliştirmeye yönelik fırsatları tanımalarına engel olabilir, ayrıca yaratıcılığı yanlış algılayan öğretmenler farkında olmadan sınıftaki yaratıcı ifadeleri bastırabilirler.

Öğretmenler yaratıcılığın doğasını anladıklarında, yaratıcılığın çevresindeki olumsuz mitleri ve kalıpları önlemek için daha donanımlı olurlar (Beghetto, 2009; Beghetto & Kaufman, 2010; akt. Mullet, Willerson, Lamb ve Kettler, 2016). Nitekim bu görüş yaratıcılığın okullarda metalaştırılma tehlikesini de ortadan kaldırır.

Evrensel olmayan ayırt edici özellik olarak kültürel yapı, inançlar ve normlar öğretmenlerin algılarını etkiler. Dolayısıyla öğretmenlik pedagojisini ve yaratıcılığa bakış açısını şekillendirebilir. Bu bağlamda öğretmen görüşleri incelendiğinde, yaratıcılık mitleri üzerine algıları etkileyen bir nokta da kültürel yapıdır diyebiliriz. Araştırmada katılımcıların büyük çoğunluğunun yaratıcılık eğitim ile gelişir derken, diğer mitleri de belirli oranlarda taşıdıkları gözlenmiştir. Bu çelişki ve önyargılar, yaratıcılığın eğitim ortamlarında gelişmesine ve yaratıcılığı destekleyen eğitim ortamlarının oluşturulmasına engel olabilmektedir.

Tarihsel olarak baktığımızda, eğitim araştırması ve eğitim politikasında *yaratıcılık*, tekrar eden ve algısal olarak değişkenlik gösteren bir konudur (Odena & Welch, 2012). Araştırma verilerinde yaş farklılıkları incelendiğinde, mesleki deneyimi yüksek olan bireylerin daha sonuç temelli görüş taşıdıkları görülürken; yaş aralığı 22 - 30 olan öğretmenler yaratıcılığı daha tanımlanamaz ve bilinçdışı olarak ifade etmişlerdir. Bu veriyle eğitim süreçlerinde yaratıcılık algısının yaşa göre farklılık gösterebildiği ve daha genç öğretmenlerin bu iki mite daha fazla sahip olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

İnsanların yaratıcı olduğu zaman ile ilgili bilinen en yaygın mit, zamansal açıdan baskı olduğu anlarda daha yaratıcı olduğumuz görüşüdür. Bu araştırmada bu gibi bütün görüşlere yer vermek yerine; yaratıcılık için uygun ortam gerekir ve yeni fikirler ani içgörü olarak gelir gibi maddelere yer verilmiştir. Mitlerin birbiri ile ilişkisi olduğu gibi, araştırmadaki maddelerin de birbirleri ile bağlantıları vardır. Bu sonuçla araştırmaya dahil edilmemiş görüş ve algılar araştırılabilir.

Kadın öğretmenler ile erkek öğretmenler arasında yaratıcılık üzerine görüş farklılıkları vardır. Bu bağlamda veriler cinsiyet ve yaratıcılık algısı üzerine daha fazla araştırma yapılması gerektiğini göstermektedir. Araştırma sonuçları çalışma grubunun yaratıcılık kavramı ile daha derinlemesine bilgi sahibi olmaya ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Bu nedenle ileriki çalışmalarda yaratıcılık eğitimi almış ve almamış öğretmenlerin yaratıcılık mitlerine ne derece sahip olduğunun incelenmesi önemli bir nokta olarak görülmektedir. Ayrıca genel ve alana özgü yaratıcılık kavramını daha detaylı incelenebilmesi için eğitim ortamlarındaki farklı

disiplinlerde ve içerik alanlarındaki öğretmenlerin yaratıcılık algılarını karşılaştırılan çalışmalar yapılabilir. Yaratıcılık tanım ve algılaşmalarının kültürlerarasında değişiklik göstermesi nedeniyle yaratıcılık mitlerine ilişkin kültürlerarası bir çalışmanın yapılmasının da kavrama ilişkin algımızı derinleştirilebileceği söylenebilir.

Yazar Kısa Özgeçmişi ve İletişim Bilgileri

Nuray Sevinç, lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Resim Öğretmenliği bölümünde, yüksek lisans eğitimini Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ens. bünyesinde Eğitsel Tasarım ve Değerlendirme üzerine yapmıştır. Öğretmen Akademisi Vakfı'ndaki görevinden ayrılarak eğitim ve görsel tasarım çalışmalarını freelance olarak sürdürmektedir. Çalışma ve araştırma alanları, yetişkin eğitimi, eğitim tasarımı, yaratıcılık, sketchnote, görsel öğrenme ve görsel tasarım şeklindedir.

E-mail: nuraykurnazsevinc@gmail.com

Cep telefon: 05343642567

Dr. Esra Kanlı, lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümünde, yüksek lisans ve doktora çalışmalarını ise İstanbul Üniversitesi Üstün Zekalılar Eğitimi ABD. bünyesinde gerçekleştirmiştir. 2006 yılından bu yana Üstün Zekalılar Eğitimi alanında çalışmalarını sürdürmekte ve halen İstanbul Üniversitesi Özel Eğitim Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Temel çalışma konuları arasında yaratıcılık, bilimsel yaratıcılık, müfredat farklılaştırma ve özel yeteneklilere fen bilimleri eğitimi bulunmaktadır.

Kurum: İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, İstanbul, Türkiye.

E-mail: esrakanli@gmail.com

İş telefon: 02124400000-13041

KAYNAKLAR

- Akgül, T. Y. (2014). Bir ideoloji taşıyıcısı olarak mit ve tragedya. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 11, 1-16.
- Andreasen, C. N. (2013). *Yaratıcı beyin: Dehanın nörobilimi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Armstrong, K. & Şendil, D. (Çev.), (2005). *Mitlerin kısa tarihi*. İstanbul: Merkez Kitapçılık Yayıncılık.
- Ataizi, M. (2016). *Yaratıcılık ve sorun çözme*. Konya: Literatürk Academia
- Barron, F., & Harrington, D. M. (1981). Creativity, intelligence, and personality. *Annual Review of Psychology*, 32, 439-476.

- Batey, M. & Furnham, A. (2006). Creativity, intelligence, and personality: a critical review of the scattered literature. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 132(4), 355-429.
- Burkus, D. & Sart, G. (Çev.). (2015). *Yaratıcılık mütleri*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Craft, A. (2001). An analysis of research and literature on creativity in education. *Report Prepared for the Qualifications and Curriculum Authority*, March 2001, 1- 37.
- Cropley, A. (2016). The myths of heaven-sent creativity: Towards a perhaps less democratic but more down-to-earth understanding. *Creativity Research Journal*, 28, Issue 3, 238-246.
- Kanlı, E. (2014). Bilimsel yaratıcılığın çağrışımsal temelleri: model önerisi. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 4(1), 37-50.
- Karabey, B. & Yürümezoğlu, K. (2015). Yaratıcılık ve üstün yetenekliliğin zeka kuramları açısından değerlendirilmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 86 - 107
- Kaygın, B. & Çetinkaya, Ç. (2015). Yaratıcılığın değerlendirmesinde yeni yaklaşımlar. *Üstün Zekâlar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 2(1), 1-11.
- Kelley, T. & Kelley, D. (2015). *Yaratıcı özgüven*. İstanbul: Optimist Kitap.
- Leeming, D. A. & Soysal, N. (Çev.). (2017). *Dünya mitolojisi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Mullet, D. R., Willerson, A., Lamb, K.N. & Kettler, T. (2016). Examining teacher perceptions of creativity: A systematic review of the literature. *Thinking Skills and Creativity*, 21, 9-30.
- Odena, O., & Welch, G. (2012). Teachers' perceptions of creativity. *Musical Creativity: Insights from Music Education Research*, 2, 29-50.
- Özaşkın, A. G. & Bacanak, A. (2016). Eğitimde yaratıcılık çalışmaları: neler biliyoruz. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5 (25), 212 - 226.
- Plucker, J. A., Beghetto, R. A. & Dow, G. T. (2004), Why isn't creativity more important to educational psychologists? Potentials, pitfalls, and future directions in creativity research. *Educational Psychologist*, 39(2), 83-96.
- Rank, O. & Yavaş, G. (Çev.). (2016). *Kabramanın doğuş miti: Mitolojinin psikolojik yorumu*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Robinson, K. & Boyraz, D. (Çev.). (2017). *Yaratıcı öğrenciler: çocukların geleceğini düşünenler için eğitimde yaratıcılık devrimi*. İstanbul: Sola Yayınları.
- Sak, U. (2011). Prevalence of misconceptions, dogmas, and popular views about giftedness and intelligence: a case from Turkey. *High Ability Studies* 22 (2), 179-197.
- Sak, U. (2016). *Yaratıcılık gelişimi ve eğitimi*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Saydam, M. B. (1997). *Delî dumrul'un bilinci: "Türk-İslam rubu" üzerine bir kültür psikolojisi denemesi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Simonton, D. K. (2000). Creativity: cognitive, personal, developmental and social aspects. *American Psychologist*, 55 (1), 151-158
- Skiba, T., Tan, M., Sternberg, R. A., & Grigorenko, E. L. (2010). Roads not taken, new roads to take. In R. A. Beghetto, & J. C. Kaufman (Eds.), *Nurturing creativity in the classroom* (252-269). New York, NY: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. (2006). The nature of creativity. *Creativity Research Journal*, 18(1), 87-98.